

ЯК ВИВЧИТИ ІНОЗЕМНУ МОВУ

АНЖЕЛА ГЕРГЕЛЬ

**ІНОЗЕМНІ МОВИ
ВІД 3 ДО 16
РЕАЛЬНЕ СПІЛКУВАННЯ**

Анжела Гергель

Іноземні мови

Реальне спілкування

Багато вчителів та авторів підручників з іноземних мов, в тому числі і я, докладали немало зусиль, намагаючись створити наближені до життєвих ситуацій курси навчання. Сьогодні нікого не здивують яскраві посібники, що містять безліч діалогів та навчальних ігор.

Але, маючи за плечами 40-річний досвід, спостерігаючи за дітьми різного віку — від дошкільнят до підлітків, я помітила, що ефективність позашкільного спілкування набагато вище, ніж у вакуумі класної кімнати.

Тоді я змістила акценти і перевела навчання в іншу площину. Замість штучного моделювання життєвих ситуацій, я побудувала весь навчальний курс безпосередньо в умовах життя дітей. І це не означає, що таке навчання можливе тільки вдома. Адже життя дітей проходить і в школі.

Унікальність цього курсу ще в тому, що він охоплює дітей від молодшого шкільного віку до учнів випускних класів школи, і навіть студентів.

Ця книга адресована не лише викладачам іноземних мов, а й також батькам та вихователям дитячих садків.

Зміст

[Книга для вчителів та батьків](#)
[Коли краще починати?](#)
[Навчаємо за принципом «не нашкодити»](#)
[Отже, з чого почати?](#)
[Як змайструвати наочність?](#)
[Ігри з картками](#)
[Рухова активність](#)
[Образотворча діяльність](#)
[Як закріпляти та повторювати?](#)
[Заняття на свіжому повітрі](#)
[Ігри з літерами](#)
[Перші письмові вправи](#)
[Співаємо іноземними мовами](#)
[Перші сюжетні ігри](#)
[Як організувати активне навчання?](#)
[Свобода вибору](#)
[Сюжетні ігри різноманітнішають](#)
[Граматика! Ох, як її не люблять діти!](#)
[Питання, питання... Як їх будувати?](#)
[Письмове мовлення](#)
[Сюжетні імпровізації](#)

Книга для вчителів та батьків

Багато вчителів та авторів підручників з іноземних мов, в тому числі і я, докладали немало зусиль, намагаючись створити наближені до життєвих ситуацій курси навчання. Сьогодні нікого не здивують яскраві посібники, що містять безліч діалогів та навчальних ігор.

Але, маючи за плечами 40-річний досвід, спостерігаючи за дітьми різного віку — від дошкільнят до підлітків, я помітила, що ефективність позашкільного спілкування набагато вище, ніж у вакуумі класної кімнати.

Тоді я змістила акценти і перевела навчання в іншу площину. Замість штучного моделювання життєвих

ситуацій, я побудувала весь навчальний курс безпосередньо в умовах життя дітей. І це не означає, що таке навчання можливе тільки вдома. Адже життя дітей проходить і в школі.

Унікальність цього курсу ще в тому, що він охоплює дітей від молодшого шкільного віку до учнів випускних класів школи, і навіть студентів.

Ця книга адресована не лише викладачам іноземних мов, а й також батькам та вихователям дитячих садка. Але це тільки загальний екскурс в процес опанування іноземними мовами. До нього додаються посібники з методичними роз'ясненнями, дидактичний матеріал, аудіо та відеосупроводи. Так що батьки, які не володіють іноземними мовами, можуть вивчати їх разом з дітьми. Бажаю успіхів!

© *Angela Gergel, 2022*

Коли краще починати?

Якщо вашій дитині два чи три роки, ви, напевно, вже неодноразово замислювалися про те, коли їй можна починати вивчати іноземні мови. Щоправда, самі діти про це не турбуються, і свою рідну (а іноді й декілька одразу — у багатомовній родині) засвоюють із перших днів життя. І що цікаво — батьків зовсім не турбує, чи розуміє їх дитина. Спілкуються з нею, не дбаючи про граматичні форми та вимову. Якщо дитина не вимовляє деякі звуки, це теж мало турбує — підросте та навчиться. Саме так може дитина опанувати іноземні мови в сім'ї. З перших днів свого життя.

Але не все так просто. З одного боку батьків надихає те, як швидко дитина засвоює не тільки вірші та пісні, а й читання слів та фраз, перші математичні завдання.

Педагоги приватних шкіл лише раді цьому — зрозуміло. Але в цьому віці дитина вбирає все як губка, і ніхто з вчителів центрів раннього розвитку не несе відповідальності за проблеми, які виникають у дитини в шкільному віці — проблеми, пов'язані з фізичним і психічним здоров'ям. Тому треба бути дуже обережним, і не спокушатись на рекламу на кшталт «Як виховати генія? Ми вас навчимо!»

Чому батьки одразу ж виявляють зацікавленість до таких пропозицій? Чому більшість педагогів підхоплюють методики, які пропонують прискорений розвиток дитини? Чому з гордістю хваляться, що їхні вихованці вже в молодшій групі вивчають іноземні мови, в середній вирішують математичні рівняння, а в старшій вивчають основи комп'ютерної грамотності?

Цьому є пояснення. Ще не в такому далекому минулому досягти успіху могла людина, яка мала гарну освіту. Але ж важливо було вміти втілювати свої знання в житті! Тобто не сама по собі освіта давала людині дорогу в життя. Перевагу мала людина з високою кваліфікацією, тобто Майстер. Майстер, який умів реалізувати свої вміння, був вільною людиною. І тому батьки віддавали своїх дітей на навчання до Майстра. А як навчав Майстер? Яку використовував методику? Та ніяку. Він просто робив свою справу, а учні спостерігали та намагались повторити. А коли щось не розуміли, просили пояснити. Майстер відповідав. Якщо мав час та бажання. Бо Майстру насправді було не до учнів. У нього була **Справа**. І чим вища кваліфікація майстра, тим більше в нього учнів. А чим само вимірювалась ця кваліфікація? Дипломом? Аж ніяк. Тим, яку користь Майстер приносив суспільству, як покращував життя людей.

Ось ми і торкнулись найголовнішого. **Життя**. Яка б розумна не була людина, але якщо вона не може реалізувати свої знання, вони не принесуть користі

іншим. А реалізувати свої знання в житті можна тільки якщо ти знаєш його, Життя. І тут ми натрапляємо на парадокс. Дитина, яка з раннього віку заглиблюється у світ знань, відривається від життя, яке оточує її. Підростаючи, надзвичайно розумна дитина часто не може прилаштуватись до реалій життя і використати свої знання, і внаслідок стає нещасливою людиною.

Батькам втовкмачують, що розвивати талант треба з раннього дитинства, привчати дітей до копіткої праці — і тут криється величезна помилка! Вчителі, які «тиснуть» на дитину, часто гроблять несформований талант, який не завжди одразу проявляється, а іноді розвивається аж до 13 років! І лише ледарям у школі вдається зберегти свої здібності. Адже для того, щоб талант прокинувся, дітям необхідно мати багато вільного часу і широке поле діяльності для «набиття власних шишок» — тобто надбання **ЖИТТЄВОГО ДОСВІДУ**.

Пощастило тим дітям, чії батьки не змушували їх годинами сидіти над уроками, дозволяючи витратити час на розвиток своїх талантів. А як же виховання працьовитості? — Запитайте ви. — Одним талантом результату не досягнеш! — Але хіба талановита людина працює менше? Навпаки, набагато більше! Коли людина захоплена справою, вона може працювати годинами, забувши про їжу та сон! Згадайте, коли дитина захоплена улюбленим ділом — малюванням чи конструктором — не відірвеш!

Тому розвивати талант набагато важливіше, ніж змушувати працювати над тим, що нецікаво. Чим відрізняється праця без інтересу? — Втомою. Накопичуючись, вона переростає у виснаження. А тій людині, яка втілює у праці свій талант, найтяжча праця приносить радість, навіть захват! А після закінчення роботи навіть смертельна втома випаровується швидко, і відбувається не просто відновлення, а приплив нових сил! І знову у роботу. Усі захоплюються — який

роботящий! Це не так. Бачення, практично фізичне відчуття майбутнього успіху дає такі сили та гостроту мислення, які недоступні навіть дуже старанному учню, що виконує завдання без інтересу.

Ось чому насамперед ми ставимо за мету формування здорової, освіченої та вільної особистості, здатної до самопланування та самоорганізації. І в першу чергу ми забезпечуємо дитину таким оточенням (будь-якою мовою), в якому вона накопичуватиме свій власний досвід.

Створити контекст для реального спілкування іноземною мовою може бути складним, але це цілком можливо. І чим більше ви довіряєтеся такому підходу, тим більше у вас виникає спонтанних ідей вигадання історій та організації ігрового простору. І врешті-решт це стає просто природним.

Ось приклад реального спілкування за умов школи. У класі різнокольорові стільці і діти вибирають свій улюблений колір. Спочатку стільці роздає вчитель, вказуючи на кожен і запитуючи дитину, чи хоче вона сидіти на ньому — Red? Pink? Green? Yellow? Жодних проблем з розумінням — ось вони стільці, і дитина просто показує той, що сподобався. А учитель коментує: Yellow? OK! Here's a yellow chair for you!

Пізніше вчителя замінює один із учнів, і між ними виникає такий діалог:

- *Can I have a green chair?*
- *Here you are!*
- *Thank you!*
- *You are welcome!*

І діти ж **насправді просять стільці**, щоб сидіти на них на уроці. Жодної умовної наочності.

А головне — цією вправою можна починати хоч кожен урок, змінюючи ведучих. У домашніх умовах не завжди знайдуться різнокольорові стільці, але крім стільців діти таким же чином можуть вибирати чашки, м'ячі, кубики — та мало що! І саме в цьому випадку — чим більше дітей у групі, тим частіше можна виконувати цю вправу та нескінченно повторювати необхідні фрази та речення!

Питання лише у тому, як забезпечити спілкування дітей один з одним іноземною мовою. За нашою методикою рідна мова на заняттях відсутня геть. І що ж? Дітей це зовсім не хвилює. Вони одразу ж підключаються до діяльності.

Ось ми й підійшли до ключового слова. **Діяльність**. Коли необхідно щось зробити разом, треба домовитись — і лише в цей момент вмикається мова. І тоді порозуміння настає швидко. Щоправда, у групах діти можуть починати займатися лише з трьох років — це

обґрунтовано психологами та фізіологами. Тоді що ж, запитаєте ви, раніше й не починати? — Чому ж, можна й раніше. В родині. З мамою, татом, бабусею та дідусем, братами та сестрами. Як тільки ми навчимося робити з дітьми те, що їм цікаво, вони будуть з не меншою цікавістю робити з нами те, що нам цікаво.

Вже чується наступне ваше запитання — А якщо у сім'ї ніхто не знає іноземної мови? — Звичайно, добре, якщо в сім'ї чи серед ваших друзів є хтось, хто володіє хоч однією іноземною мовою. Але починати займатися все одно можна. Тільки батьки та всі в сім'ї мають стати учнями, а не контролерами дитини. Якщо ви разом з дитиною почнете навчатися як учні — то і вимова, і граматичні помилки вам дозволені. А роль контролера нехай бере на себе життя — спілкування з іноземцями в подорожах важливіше за будь-які оцінки шкільних учителів.

Навчаємо за принципом «не нашкодити»

Відомо, що маленькі діти засвоюють іноземні мови набагато легше, ніж дорослі. Адже інстинктивне бажання наслідувати дорослих — перший і основний шлях пізнання світу. Крім цього, цілісність сприйняття дозволяє їм засвоювати великий обсяг будь-якого матеріалу — згадайте хоча б як маленькі діти запам'ятовують тексти рекламних роликів. Так, навчання — перша та головна потреба дитини.

Але не можна забувати про труднощі навчання маленьких дітей. Це насамперед «непосидючість», яка лякає вчителів. Дошкільнята не мають цілеспрямованої уваги, а їх довільна увага нестійка, оскільки у них ще немає внутрішніх засобів саморегуляції. Це може стати причиною швидкої втоми. По-друге, здатність легко запам'ятовувати довгі тексти може мати негативний ефект. Вивчені напам'ять віршики та пісеньки

викликають захоплення вчителів та батьків, але дуже часто діти не розуміють їхнього змісту, навіть коли вони рідною мовою — що вже говорити про іноземну. І в результаті — у реальному житті діти не можуть використати ні слова, ні фрази з віршів та пісень. Крім того, є ще багато «незручностей»: Діти не усвідомлюють мети навчання, і це унеможлиблює традиційне планування заняття. До того ж діти до 7 років забувають інформацію дуже швидко, і їм потрібно більше повторень, ніж старшим дітям. Ну а найголовніше — дошкільнята не можуть довго концентрувати увагу. Та вони просто сидіти спокійно не можуть довше п'яти хвилин! Втоплюються дуже швидко, бо не мають внутрішніх засобів саморегуляції. Потрібні рухові вправи або зміна пози дуже часто.

Ми не можемо ігнорувати факт погіршенням здоров'я дітей у зв'язку зі зростанням навчального навантаження уже в молодшій школі. За даними МОЗ України, кількість захворювань і психічних розладів у дітей щороку зростає, 53-68 % першокласників вже мають різні функціональні відхилення, 30-42 % — хронічні захворювання.

Так що ж — не займатися з дитиною, доки не виросте? Чому ж! Якщо малюк виявляє інтерес — можна і потрібно його задовольнити. Тим більше що на користь раннього навчання стільки чинників: **природний потяг знати все** — тобто проблема мотивації відпадає; **рухливість мозкових механізмів** та пристосованість до сприйняття мови; **цілісність сприйняття**, яка дозволяє дітям до 7-9 років засвоювати великий обсяг будь-якого матеріалу; **інстинктивне наслідування дорослих** — у цьому віці імітація на висоті, і трирічні дуже швидко переймають акцент носія іноземної мови, а вже у шестирічних дітей цей процес займає більше часу і зусиль.

Тож починаємо! Але обережно та вдумливо, за принципом «**не нашкодити**». Адже у дошкільному віці дитина найбільш відкрита новим знанням і враженням, але ця відкритість робить її беззахисною перед впливами навколишнього світу, бо психічні механізми тільки розвиваються і дуже вразливі. Тому всі завдання мають відповідати **віку** дітей, їх **життєвим потребам** та **інтересам**.

У чому різниця між останніми двома поняттями? **Життєві потреби** — це те, без чого людина просто не може жити. Вони змушують його звертатися по допомогу, використовуючи мову. **Інтереси** формуються пізніше, і лише за умови, коли життєві потреби задоволені — простіше кажучи, коли дитина здорова, сита, виспалася. Здавалося б, очевидні речі — а чи часто вчителі звертають увагу на втомлених чи сонливих дітей на уроці? Адже, боячись гніву старших, діти навчаються маскувати свій стан підвищеною активністю, а вчителям здається, що дитина просто неслухняна і неуважна.

Важливо пам'ятати: все, чого навчається дитина, має відразу застосовуватися в її житті. Відбираючи навчальний матеріал, ми прагнули створити для дітей природні умови для спілкуватися іноземною мовою. Зауважте — не наблизити, а створити реальні умови. По-перше, вчитель із самого початку спілкується з дітьми іноземною мовою.

Чи це можливо? Так! Якщо дитині комфортно, цікаво і вона **ХОЧЕ** спілкуватися. У яких ситуаціях дитина трьох-семи років відчуває потребу спілкування? Я не дарма поставила на перше місце комфорт. Якщо дитина не виспалася або не поснідала, хоче в туалет — а тітка вчителька змушує повторювати назву картинки (хоч яскравої та смішної), чи буде дитина брати участь в уроці? Тому перше, чого слід навчити дітей — висловлювати життєву потребу: Хочу їсти, хочу пити,

хочу в туалет, хочу гуляти, втомився, хочу спати, щось болить...

Дуже важливо з перших днів розігрувати такі ситуації з ляльками або іграшковими тваринами, наголошуючи на необхідних фразах. Звичайно, фразу «I am hungry» можна освоювати і в ігровій ситуації — використовуючи іграшкові персонажі та іграшкові продукти. Але якщо є можливість зробити це у реальній ситуації, засвоєння буде набагато ефективнішим. Та й веселіше. Якщо ви займаєтеся з дитиною вдома, із реальною ситуацією немає проблем. А як бути у групі?

Якщо ви працюєте в дитячому садку, то можна влаштувати невеликий перекус печиво, вода. Спочатку миємо руки, потім разом з дітьми накриваємо стіл, постійно спілкуючись іноземною мовою.

Та як це? — здивуєтеся ви. — А коли ж вони вивчили всі потрібні слова? — Справа в тому, що діти реагують не на слова, на конкретну ситуацію. Якщо ви підводите дітей до крана, відкриваєте його і кажете, що треба

помити руки — що тут незрозумілого? Спочатку миєте руки самі, потім запрошуєте дітей, коментуючи «Wash your hands! The water goes splash-splash! Now, rub your hands! Rub-rub-rub! Shake your hands! Shake-shake-shake! Here's the towel. Dry your hands. Done! Who is next?»

Накриваючи стіл, продовжуємо коментувати: Here are the plates. How many children do we have? 1, 2, 3, 4, 5...! So, 1, 2, 3 ... cups. Якщо тарілки різних кольорів, називаємо їх кольорами, закликаючи дітей повторювати. І так само — з чашками та серветками.

Сюжети з іграшками дозволяють зайвий раз все повторити і внести різноманітність — адже кожного разу персонажі можуть бути різні, кількість гостей за столом теж може змінюватися — і ось ми рахуємо чашки та тарілки знову та знову! Не кажучи вже, що кожен персонаж має свій характер — і під час трапези можуть виникати непередбачувані ситуації.

Наприклад, Ведмедик любить все жовтого кольору, Кролик — зеленого, а Дракон — червоного. І ось перед дітьми серйозне завдання — вибрати продукти потрібного кольору для кожного гостя!

Однак велике значення має застосування набутих навичок у **реальному житті**. Можна провести заняття перед сніданком чи вечерею та разом із дітьми накривати на стіл. Так само спочатку вважаємо дітей та тарілки з чашками. Потім діти просять тарілки, чашки та прилади у вихователя — Can I have a plate, please? — Here you are! — І ставлять їх на стіл. Використання справжнього посуду у життєвих умовах набагато міцніше закріпить навички спілкування у такій ситуації.

Можна призначити заняття перед прогулянкою, допомагаючи вихователю одягати дітей. Діалог може звучати так: «Whose cap is this?»— звичайно ж, власник шапочки вигукне: «Це моя!» — Ось тут ви і запропонуєте йому повторити: «This is my cap», — після